

Huissen, 28 februari 2001

Aan: redactie (Geestelijk Leven)

Geachte redactie,

Tussen oktober 1999 en oktober 2000 hebben vertegenwoordigers van het Werkverband van Katholieke Homo-Pastores gesprekken gevoerd met de besturen van zes van de zeven rooms-katholieke bisdommen in Nederland. Een verslag van de bevindingen van het WKHP is inmiddels toegezonden aan de Nederlandse Bisschoppenconferentie en aan de vicarissen-generaal van de bisdommen. De belangrijkste conclusie luidt:

“Het WKHP kan niet anders dan concluderen dat het werkelijke probleem in dezen de kerkelijke leer is, die authentieke mensenlijke ervaringen niet serieus neemt maar deze slechts als menselijke tekortkomingen wenst te benaderen. Wanneer deze leer niet ter discussie mag worden gesteld, dan kan er slechts sprake zijn van een ònrealistische dialoog! En die is per definitie niet te voeren. Het is geen wonder dat de bisdommen op grond van deze leer niet tot de formulering van zinvol beleid komen ten aanzien van homoseksualiteit en niet-huwelijkse relaties.”

Het WKHP heeft zijn bevindingen samengevat in een nota ‘Vriendelijk maar hard-leers’. De tekst daarvan doe ik u hieronder toekomen.

Vanzelfsprekend ben ik graag bereid tot nadere toelichting.

Met vriendelijke groet,

Theo Koster o.p.
Woordvoerder WKHP
Tel. (026) 3264449 / (024) 3619188

VRIENDELIJK MAAR HARD-LEERS

In de periode van oktober 1999 tot en met oktober 2000 hebben vertegenwoordigers van het Werkverband van Katholieke Homo-Pastores (WKHP) gesprekken gevoerd met de besturen van zes van de zeven r.-k. bisdommen.

WAT VOORAFGING

Al in maart 1998 had het WKHP contact gezocht met de bisschoppenconferentie, die zich toen aan het voorbereiden was op haar vijfjaarlijkse ad limina-bezoek aan Rome. Het WKHP had ter gelegenheid daarvan een balans opgemaakt over de voorgaande vijf jaar, en wel met betrekking tot homoseksualiteit en pastoraat in de r.-k. kerk, en had op grond daarvan de bisschoppen de volgende suggestie meegegeven:

- het ‘dialoogproces’ zou “aan innerlijke rijkdom en kracht kunnen winnen wanneer daarvoor ook gelovigen worden uitgenodigd die homoseksueel of lesbisch zijn en dit

eens te meer wanneer deze gelovigen hun homoseksualiteit beleven zoals ook wij dat doen: als een goede gave Gods”;

- laat “de homoseksuele en lesbische gelovigen die vragen om (...)een kerkelijk ritueel waarin Gods zegen over hun liefde wordt afgesmeekt, bevestigd en gevierd (...) en de pastores die op hun vraag willen ingaan, niet in de kou staan”;
- “met name bij de opleiding en vorming van kandidaten voor het kerkelijk ambt dient volop aandacht besteed te worden aan een gezonde affectieve en seksuele ontwikkeling.”

Bij elk van deze suggesties bood het WKHP ook zichzelf aan als gesprekspartner (brief van het WKHP aan de Nederlandse Bisschoppenconferentie, dd. 4 maart 1998).

Na een gesprek op 16 oktober 1998 tussen vertegenwoordigers van het WKHP en de toenmalige secretaris-generaal van de bisschoppenconferentie ontving het WKHP een brief waarin de conferentie zich uitsprak over de mogelijkheden van het gesprek over homoseksualiteit binnen de r.-k. kerk: “Dat over deze vragen binnen de kerkgemeenschap wordt gedialogeerd, kan vruchtbaar zijn, *wanneer de dialoog realistisch is*. Dat wil zeggen, wanneer hij wordt gevoerd om de katholieke visie op seksualiteit goed te leren verstaan en verantwoorde pastorale benaderingen te zoeken. Hij kan niet gericht zijn op het ter discussie stellen van de wezenlijke elementen van *de kerkelijke leer*, wel op een goed verstaan ervan.” Vervolgens stelde de conferentie voor deze dialoog juist op diocesaan niveau te voeren, aangezien “met name het diocesane verband de plaats (is) waar *de pastorale problematiek* in haar concreetheid goed oplicht, waar vragen in hun complexiteit recht kan worden gedaan en gesprekken over een verantwoorde pastorale benadering werkelijk ‘handen en voeten’ kunnen krijgen. Daar zijn ook de pastorale structuren aanwezig voor onderling beraad, in direct contact met de pastorale leiding in het bisdom. Bovendien ligt bij het bisdom de verantwoordelijkheid voor de opleiding tot kerkelijke ambten en de uitoefening van pastorale functies.” (brief van de r.-k. bisschoppenconferentie aan het WKHP, dd. 19 februari 1999; cursivering door het WKHP).

Als antwoord op dit voorstel schreef het WKHP de vicarissen-generaal van de zeven bisdommen aan met het verzoek om een afspraak te maken en met de vraag of men “ter wille van een effectief gesprek (...) ons wat meer inzicht zou kunnen verschaffen omtrent wat er op dit moment in Uw bisdom gebeurt rond het thema homoseksualiteit en niet-huwelijkse relaties.” (brief van het WKHP aan de vicarissen-generaal, dd. 8 juni 1999).

DE GESPREKKEN MET DE AFZONDERLIJKE BISDOMMEN

Het maken van de afspraken met elk van de bisdommen had heel wat voeten in de aarde. Uiteindelijk is met de besturen van alle bisdommen gesproken, behalve met het bisdom Roermond. Na een aanvankelijk redelijk toeschietelijke houding kwamen er van de kant van dat bisdom steeds weer nieuwe eisen die met name de samenstelling van de WKHP-delegatie betroffen, uitmondend in een veto tegen één lid van deze delegatie. Dat was voor het WKHP onaanvaardbaar, want in strijd met elk beginsel van dialoog. Het is niet anders te interpreteren dan als onwil van het bisdom Roermond om met het WKHP in gesprek te gaan.

De andere zes bisdommen gaven in de gesprekken een uiteenlopend beeld te zien: van pastorale welwillendheid ten aanzien van homoseksuelen in de r.-k. kerk aan de ene kant, tot een volstrekt ontbreken van enig probleembewustzijn aan de andere kant. Hier volgt een globale schets van het geheel van de gevoerde gesprekken. De gespreksdeelnemers zijn vertrouwelijkheidsverrekenen ten aanzien van de deelnemende personen en hun uitspraken. Daarom worden hier geen namen van personen of bisdommen genoemd noch worden er uitspraken geciteerd.

Er is duidelijk sprake van een tweedeling. In een drietal bisdommen is de inzet van het bestuur duidelijk gericht op het zoeken naar ruimte voor homoseksuele gelovigen binnen de r.-k. kerk. Concretisering daarvan blijkt in de praktijk moeilijk en dat vervult de besturen deels met onmacht. Een beleid van afwachten in welwillendheid is het gevolg. Maar in de gesprekken werd wel voorzichtig nagedacht over mogelijke openingen, bijvoorbeeld rond het zegenen van vriendschap (op voorwaarde dat dat geen huwelijk genoemd wordt), het ontwikkelen van een ethiek van vriendschap, en het ontwikkelen van een goede pastorale benadering van getrouwde homoseksuelen. Met betrekking tot de priesteropleidingen erkende men dat seksuele oriëntatie daar een bespreekbaar onderwerp dient te zijn, maar over de vormgeving daarvan bleef men in het vage.

De andere drie bisdommen toonden zich ten aanzien van vrijwel alle aspecten van het thema afhoudend. Wanneer hier de r.-k. leer ter sprake kwam, was alles voor de bisdombesturen heel duidelijk: ervaringen vanuit het leven kunnen geen invloed hebben op de formulering en de inhoud van de leer en lijken zelfs alleen als disciplinair probleem te worden gezien. De openheid voor gesprek over pastorale vragen rond homoseksualiteit leek dan ook vooral met de mond beleden te worden: op vragen hoe die openheid dan gecultiveerd wordt kwam geen antwoord, hoogstens een vermoeide verzuchting. De vervreemding van de r.-k. kerk, die veel katholieke mensen met een homoseksuele leefwijze en degenen die hen na staan ervaren, leek de leden van de bisdombesturen nauwelijks te raken, of slechts de verlamming ten aanzien van concreet pastoraat te versterken.

CONCLUSIE

De suggestie die de bisschoppenconferentie wekte in haar brief van 19 februari 1999, was dat de afzonderlijke bisdommen de plekken zijn waar concreet gedacht en gewerkt wordt met vragen rond homoseksualiteit en niet-huwelijkse relaties in de r.-k. kerk. Maar tijdens de gesprekken bleef het meestal opvallend stil wanneer de vraag aan bod kwam wat er in de verschillende bisdommen nu werkelijk gebeurt rond dit onderwerp. Als er al iets gebeurt, dan is dat reagerend of hoogstens sympathiek ten aanzien van wat anderen doen (bv. COC, Kringen). Maar nergens wordt op dit punt actief beleid ontwikkeld: er zijn geen pastores en nauwelijks werkgroepen die (mede) als speciale taak hebben homoseksuele gelovigen en de mensen om hen heen te begeleiden of om het onderwerp in parochies te entameren. Eén en ander lijkt met name te worden overgelaten aan het persoonlijk pastoraat in de parochies.

Het grootste obstakel blijkt bij dit alles de kerkelijke leer te zijn. De bisschoppenconferentie formuleert de onaantastbaarheid van “de wezenlijke elementen van de kerkelijke leer” als een voorwaarde voor een “realistische dialoog”. Maar in feite blokkeert deze leer, die homoseksualiteit als “intrinsiek ongeordend” kwalificeert, ieder werkelijk gesprek! Sommigen binnen de bisdombesturen verdedigen deze leer met verve als louter gericht op het geluk van mensen. Bij hen is geen ontvankelijkheid te bespeuren voor het verlangen naar

erkenning van homoseksuele vriendschap en affectiviteit als een goed, ook in hun seksuele uiting. Anderen lijden onder de spanning en de pijn die de leer aanricht bij mensen die er niet naar kunnen of willen leven. Bij hen is wel enige pastorale ruimte te vinden, maar men lijkt zich onthand te voelen om het onderwerp op een positieve wijze aan de orde te stellen. Dat kan ook niet anders wanneer niemand aan de kant van de bisdommen iets van de kerkelijke leer ter discussie stelt. Als er dan al enige pastorale ruimte wordt gesuggereerd, dan blijft dat een ruimte waarin homoseksuele vriendschap wordt verontschuldigd omdat “mensen nu eenmaal onvolkomen zijn”; of het is een ruimte waarin een dubbel leven wordt getolereerd. Maar het is géén ruimte waarbinnen die vriendschap als een goed in het leven kan worden geïntegreerd, laat staan als een zegen kan worden benoemd of gevierd. De pastorale praktijk van sommige parochies mag dan misschien wel ruimer zijn – en gelukkig zijn er van die vrijplaatsen! – uitdrukkelijke stimulans in die richting hoeven ze van geen enkel bisdom te verwachten. Want daar lijkt niet veel meer haalbaar dan de ruimte van de biechtstoel, van “wat niet weet dat niet deert”. Met evangelische waarden als bevrijding en menswording heeft dat weinig te maken. Zoeken in de marges en een creatieve omgang met de leer, waartoe in een enkel gesprek werd opgeroepen, biedt wellicht nog het meeste perspectief.

Het WKHP kan niet anders dan concluderen dat het werkelijke probleem in dezen de kerkelijke leer is, die authentieke menselijke ervaringen niet serieus neemt maar deze slechts als menselijke tekortkomingen wenst te benaderen. Wanneer deze leer niet ter discussie mag worden gesteld, dan kan er slechts sprake zijn van een ònrealistische dialoog! En die is per definitie niet te voeren. Het is geen wonder dat de bisdommen op grond van deze leer niet tot de formulering van zinvol beleid komen ten aanzien van homoseksualiteit en niet-huwelijkse relaties.

Al met al is de gespreksronde voor het WKHP vooral een vervreemdende ervaring geweest. Bij alle welwillendheid en openhartigheid die te bespeuren waren in de gesprekken, blijft toch vooral het gevoel hangen dat zichzelf respecterende homoseksuelen zich eigenlijk wat aandoen door binnen de r.-k. kerk op enige erkenning te hopen. Van een serieuze dialoog bleek overigens helemaal geen sprake meer te zijn, toen de bisschoppen – ondanks de lopende gesprekken – zonder enig overleg met hun “richtlijnen” van 19 juni 2000 kwamen, waarin opnieuw werd gesteld dat “de kerkelijke viering van een levensverbintenis tussen twee personen van hetzelfde geslacht in de r.-k. kerk niet mogelijk is.”

Het WKHP biedt de bisschoppen deze evaluatie van de gespreksronde en de door henzelf gecreëerde patstelling aan ter nadere overweging.

Ten slotte. Hoe smal zijn de marges? Wanneer je je niet laat inperken door de kerkelijke leer maar zoekt naar de breedte van de traditie en naar de ruimte van de Geest voor een hedendaagse interpretatie ervan, dan is er wellicht heel wat meer mogelijk. Zo heeft het WKHP in december 2000 een pastorale brief gepubliceerd over het vieren van vriendschap, “Tot zegen bereid”. Deze brief alsook de eerdere pastorale brief over geloof en (homo)seksualiteit “Tot zegen geroepen” kunnen zeker onderwerp zijn, wanneer bisdombesturen bereid zijn tot een realistisch gesprek over homoseksualiteit en niet-huwelijkse relaties in de r.-k. kerk.

Huissen, 26 februari 2001